

GAST AAN HET WOORD 27 - WIM CAPPERS: EEN VLEZIG GERAAMTE

Wim Cappers (1956) studeerde geschiedenis aan de Rijksuniversiteit Groningen. Al tijdens zijn studie specialiseerde hij zich in de funeraire cultuur van Nederland. Over dit onderwerp schreef hij in historische tijdschriften en uitgaven, vakbladen en *Terebinth*, gaf hij cursussen en lezingen en organiseerde hij tentoonstellingen. Hij publiceerde ook boeken over onder meer de Haagse begraafplaats Oud Eik en Duinen en de crematiebeweging. In 2012 promoveerde hij aan de Vrije Universiteit te Amsterdam op het proefschrift *Aan deze zijde van de dood. Funeraire componenten van seculariserende cultuurlandschappen in Nederland, 1575-2010*.

In 2012 gaf professor Robbert Dijkgraaf twee hoorcolleges op televisie. Met behulp van voorbeelden vertelde hij eerst hoe vanuit de oerknal het heelal is ontstaan. De aarde en de mensheid vormen daarvan nietige onderdelen. Later dook hij juist in de microkosmos door de wereld van de kleinste deeltjes te schetsen. Niet alle vragen kon hij beantwoorden. Er zijn nog niet waargenomen details nodig om theorieën kloppend te maken en natuurkundigen moeten aanvullende theorieën ontwerpen om alle verschijnselen te begrijpen. De programma's over het heel en al en het kleinste detail gaven kortom in tegengestelde richting inzicht in onze leefwereld en vormen zo twee kanten van dezelfde medaille. De uitzendingen trokken elk ongeveer een miljoen kijkers. Hoezo is de natuurwetenschap voor de kijker te hoog gegrepen? Hoezo is de spanningsboog van kijkers maar een paar korte, vaak afgekapte antwoorden lang? Mensen snakken naar interessante en begrijpelijke kennis over het ontstaan van de wereld.

Mijn proefschrift kan niet tippen aan de kwaliteit, de vormgeving en het bereik van deze uiteenzettingen. Wel is het boek geboren uit dezelfde honger naar kennis die zich in mijn geval richt op de funeraire cultuur in Nederland. Enerzijds vraag ik aandacht voor details die in bronnen als rouw-schriften, gedenktekens en afbeeldingen zijn te vinden. Zo begin ik mijn boek met een steendruk uit 1838. Het is een afbeelding zonder kunsthistorisch belang. Maar de historische waarde van deze illustratie van een grafbezoek is groot. Als je de litho analyseert, worden details als de kale, pas aangelegde buitenbegraafplaats, een schijndodenhuis en een katholieke kapel zichtbaar. Die krijgen echter pas betekenis door ze in een context te plaatsen. Deze objecten geven vorm aan de angst voor schijndood en de bezorgdheid voor het begraven in en rond de kerken die in de achttiende eeuw ontstonden. Om aan deze verschijnselen betekenis te geven, weef ik als het ware een rode draad, door deze veranderingen in de houding tegenover de dood met de secularisering van de samenleving in verband te brengen. Zo geeft een simpele steendruk op de kaft van mijn boek uitdrukking aan de kanteling van een religieus naar een seculier wereldbeeld.

Er zijn perioden in de geschiedwetenschap geweest waarin alleen grote structuren zichtbaar werden gemaakt. Deze verhalen ontberen echter de steun van het sprekende detail. Tegenwoordig is er vooral aandacht voor details die een plek krijgen in kleine verhalen. Door deze verbrokkeling van het geschiedverhaal is het grote overzicht echter verdwenen. Juist de combinatie van de kleinste details met een grote verhaallijn levert interessante geschiedenis op. Met een knipoog naar de funeraire cultuur zou je kunnen stellen dat vlees zonder botten vormloos blijft en dat een geraamte zonder spieren weinig zeggend is.

Natuurlijk passen niet alle details in het grote verhaal. Zo zijn de aanleg en de inrichting van katholieke begraafplaatsen in de negentiende eeuw als een religieuze herleving in de funeraire cultuur te typeren. Zulke feiten mogen niet ontbreken en afwijkende interpretaties dienen een plek te krijgen in de marge van het verhaal dat het notenapparaat heet. Ze kunnen de aanleiding zijn om het grote verhaal aan te passen of zelfs op zijn kop te zetten. Geschiedenis is ten slotte een discussie zonder eind, om de historicus Pieter Geyl nog maar eens te citeren. Waarom zou de hernieuwde religiositeit niet de dominante factor zijn in de funeraire cultuur?

Veel moslims hechten anno nu immers aan een begrafenis op een islamitische begraafplaats terwijl niet-kerkelijke Nederlanders via huisaltaren vorm geven aan een persoonlijke spiritualiteit. Deze feiten moeten dan wel worden ingepast in een geschiedverhaal waarin ook de door mij geconstateerde medicalisering en verburgerlijking van de funeraire cultuur een plek krijgen. De samenleving hecht immers nog steeds veel waarde aan een natuurlijke dood, een fatsoenlijke uitvaart en een multifunctioneel gedenkpark.

Wanneer we de zojuist gebruikte metafoor over de botten en het vlees preciseren, zouden we kunnen zeggen dat artikelen de vlezige botten vormen en een boek het uit botten opgebouwde en met spieren aangeklede geraamte. Maar een boek dat alleen de eigen interpretatie verwoordt, heeft een tweedimensionale grondslag en overtuigt daarmee onvoldoende. Het vlezige geraamte dat het overtuigendste beeld van de funeraire cultuur geeft, moet driedimensionaal voor het voetlicht worden gebracht. Door onwelgevallige details niet weg te laten, ontstaan soms dikke boeken. Maar pas dan wordt de discussie over de beste karakterisering van onze funeraire cultuur op een hoger plan gebracht. Een omvangrijk en veelzijdig verhaal is het meest veelzeggend en zal uiteindelijk, goed geschreven en geïllustreerd, ook het grote publiek aanspreken.